

РОЗДІЛ 10. ТУРИЗМ

ОСОБЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

FEATURES AND CHALLENGES OF TOURIST ACTIVITY MANAGEMENT

У статті розглянуто особливості та сучасні виклики для процесу управління туристичною діяльністю. Розглянуто туризм як багатоаспектну діяльність, що поєднує соціальні, екологічні, культурні та економічні елементи. Досліджено динаміку обсягів інвестування у туристичний сектор економіки України. Вивчено ризики, пов'язані з розвитком туризму. Наведено соціальні, культурні та економічні ризики управління туристичною діяльністю. Розглянуто сучасні виклики для процесу управління туристичною діяльністю, досліджено операційні, стратегічні, кадрові та фінансові аспекти управління в контексті туризму. Сталий туризм розглянуто з боку потенційних можливостей для розвитку управління туристичною діяльністю. Наведено переваги від глобалізації у контексті розвитку системи управління туристичною діяльністю. **Ключові слова:** туристична діяльність, сталий туризм, управління, стратегічний розвиток, екологічна відповідальність, соціально-культурний розвиток.

The article examines the peculiarities and modern challenges for the process of managing tourism activities. Rapid changes in the economy, global crises, environmental threats and the growing demand for authentic tourism experiences force tourism businesses to adapt to new conditions. This requires effective management, which ensures not only smooth functioning, but also long-term development of the industry. Tourism is considered as a multifaceted activity that combines social, ecological, cultural and economic elements. Tourism as an economic phenomenon is characterized by high economic significance. This industry not only contributes to the creation of jobs, but also stimulates the growth of related sectors: hospitality, transport, catering and entertainment. The dynamics of investments in the tourism sector of the economy of Ukraine were studied. The risks associated with the development of tourism have been studied. The social, cultural and economic risks of tourism management are given. The sphere of tourism is a complex, multifunctional industry that simultaneously affects the economy, environment, social and cultural spheres of society. Effective management of this industry requires considering all aspects in order to achieve sustainable development that meets both the needs of today and the interests of future generations. Modern challenges for the process of management of tourism activities are considered, operational, strategic, personnel and financial aspects of management in the context of tourism are investigated. Management acts as a coordinating centre in tourism enterprises, combining operational, strategic, personnel and financial aspects. This approach provides an integrated system that allows enterprises to function successfully even in changing market conditions, while maintaining their efficiency and orientation towards long-term development. Sustainable tourism is considered from the point of view of potential opportunities for the development of tourism management. The benefits of globalization in the context of the development of the tourism management system are presented.

Keywords: tourist activity, sustainable tourism, management, strategic development, environmental responsibility, social and cultural development.

УДК 338.48

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct81-40>

Бессонова А.В.
доктор філософії,
доцент кафедри туризму та економіки
підприємства,
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Захарова С.Г.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту,
Університет імені Альфреда Нобеля

Bessonova Anna
Dnipro University of Technology
Zakharova Svitlana
Alfred Nobel University

Постановка проблеми. Сфера туризму, незважаючи на її вагомий внесок у глобальну економіку та соціальний розвиток, стикається зі значними викликами, що вимагають нових управлінських підходів. Швидкі зміни в економіці, глобальні кризи, екологічні загрози та зростаючий попит на автентичний туристичний досвід змушують туристичні підприємства адаптуватися до нових умов. Це потребує ефективного управління, яке забезпечує не лише безперебійне функціонування, але й довгостроковий розвиток галузі. Важливо знайти баланс між економічними інтересами, екологічною відповідальністю та збереженням культурної автентичності, що створює перед туристичною галуззю складні завдання, які потребують комплексного вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним основам та практичним аспектам управління туристичною діяльністю, його особливостям та викликам присвячено науковій праці таких дослідників, як Федоришина Л.М.,

Головчук Ю.О., Боднар Р.О., Белобородова М.В., Смесова В.Л., Кожушко С.П., Шоробура І.М., Фісун Ю.В., Ключник Р.М. та ін.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження ключових особливостей та визначення викликів процесу управління туристичною діяльністю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сфера туризму є одним з найбільших секторів світової економіки та залишається важливим джерелом доходу для багатьох країн. В останні роки світовий туризм активно відновлюється після обмежень, викликаних пандемією, і, за оцінками Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), до кінця 2023 року туристична галузь має повернутися до рівня 2019 року або навіть перевищити його [1]. Сучасний туризм, як багатофункціональна індустрія, поєднує економічний, екологічний, соціальний і культурний аспекти, що робить його яскравим прикладом мультидисциплінарного підходу.

Туризм як економічний феномен відрізняється високою економічною значимістю. Ця галузь не тільки сприяє створенню робочих місць, але й стимулює зростання суміжних секторів: готельного бізнесу, транспорту, громадського харчування та розваг. Наприклад, розвинені туристичні регіони, такі як Іспанія, Франція та Італія, залучають іноземні інвестиції в розвиток інфраструктури, що підвищує економічний добробут місцевих громад. Завдяки припливу іноземної валюти туризм сприяє також поліпшенню платіжного балансу країн, що є важливим для їх економічної стабільності [2].

В Україні інвестиції в сферу туризму завжди були значними, адже сфера туризму є надзвичайно важливою для зміцнення економіки та підвищення привабливості іноземних інвесторів. Дослідження обсягів інвестування у сферу туризму показало, що у мирні періоди української історії обсяг інвестицій у туризм зазвичай займає не менше 4 млрд. грн., а під час криз економіка зосереджується на більш критичних секторах та інвестування у туристичну сферу скорочується майже вдвічі. Так, найбільші скорочення обсягів інвестицій у туризм спостерігалися у 2014–2015 рр. внаслідок початку бойових дій з росією, у 2020 р. через початок пандемії COVID-19 та у 2022 р. унаслідок початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну, як наведено на рисунку 1.

Водночас з цим розвиток туризму створює й певні ризики, зокрема сезонність і нестабільність зайнятості, а також ризик перенасичення популярних туристичних локацій, що може негативно позначитися на місцевих громадах і екосистемах. Екологічний аспект туризму стає все більш значущим у зв'язку з глобальними змінами клімату та необхідністю сталого використання природних ресурсів. Природні ландшафти, узбережжя та заповідники часто є головною привабливістю для туристів, і їх активне використання може призвести до серйозного навантаження на довкілля. Це особливо стосується масового туризму, який

призводить до викидів вуглекислого газу через активне використання транспорту, до забруднення водних ресурсів і навіть до ерозії ґрунтів у регіонах з підвищеним туристичним трафіком [3]. З огляду на ці виклики, сталий туризм стає пріоритетом для багатьох країн, які запроваджують екологічно безпечні практики: це і зменшення обсягів пластику, і підтримка екотуризму, орієнтованого на збереження природних територій і ресурсів.

Соціальний аспект туризму проявляється у взаємодії між туристами та місцевими громадами, а також у соціальному впливі, який туризм має на місцеві структури. З одного боку, туристична діяльність стимулює міжкультурний обмін і сприяє розвитку взаємоповаги між представниками різних культур. Це може посилювати толерантність та сприяти обміну знаннями й досвідом, що є важливим для глобального суспільства. З іншого боку, нераціональний розвиток туризму може спричинити культурні конфлікти або навіть деградацію місцевої культури через надмірну комерціалізацію традицій і звичаїв. Іноді місцева культура підлаштовується під очікування туристів, що призводить до спрощення її елементів і навіть втрати автентичності.

Культурний аспект туризму також дуже значущий, оскільки туризм виступає важливим інструментом у збереженні культурної спадщини. Наприклад, пам'ятки архітектури, національні музеї, історичні локації приваблюють відвідувачів, а кошти, отримані від туристів, часто спрямовуються на підтримку та збереження цих об'єктів. Сучасний культурний туризм, зокрема гастрономічний і фестивальний, дає можливість зберігати місцеві традиції, популяризувати регіональні кухні, ремесла та культурні події [4]. Проте існує і ризик, що високий туристичний інтерес призведе до комерціалізації культури, коли культурні елементи адаптуються не для збереження, а для задоволення попиту. В Україні цей аспект мав контролюватися законом «Про забезпечення доступу до надбань культури і мистецтва та протидії їх комерціалізації» [13], втім законопроект було відхилено.

Сфера туризму являє собою складну, багатофункціональну галузь, яка одночасно впливає на економіку, довкілля, соціальні та культурні сфери життя суспільства. Ефективне управління цією галуззю вимагає врахування всіх аспектів з метою досягнення сталого розвитку, який відповідає як потребам сучасності, так і інтересам майбутніх поколінь. У сучасних умовах туристичні підприємства стикаються з низкою викликів, таких як зміни споживчих уподобань, посилення глобальної конкуренції, а також швидкий технологічний розвиток. Управління відіграє ключову роль у забезпеченні стійкості, ефективного функціонування та довготривалого розвитку туристичних підприємств. Ефективний менеджмент дозволяє гнучко

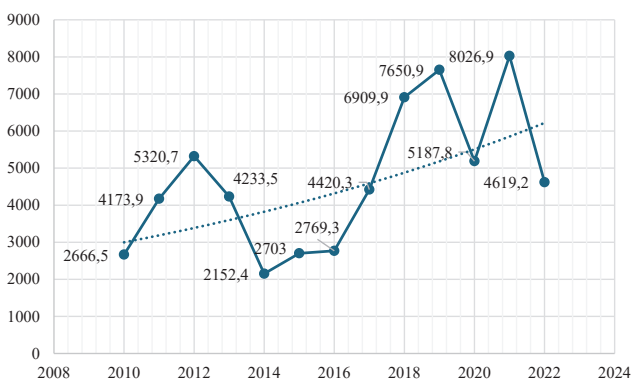

Рис. 1. Динаміка обсягів інвестицій у туристичну сферу в Україні за 2010–2022 рр., млн. грн.

Джерело: складено авторами за [14]

реагувати на зовнішні зміни, адаптувати бізнес-процеси, впроваджувати інновації та розширювати ринки.

На операційному рівні управління спрямоване на оптимізацію внутрішніх процесів і ресурсів підприємства. Це охоплює планування, організацію, координацію та контроль діяльності всіх підрозділів, що дозволяє підтримувати високий рівень обслуговування клієнтів. Для туристичних підприємств, таких як готелі, туроператори чи транспортні компанії, надзвичайно важливо забезпечувати безперебійне обслуговування клієнтів, особливо в сезон підвищеного попиту. У цьому контексті менеджмент допомагає забезпечити злагоджену роботу персоналу, своєчасну логістику, управління витратами та контролювання якості послуг. Усе це є основою для формування позитивного досвіду клієнтів, що впливає на репутацію підприємства та його конкурентоспроможність на ринку [5].

Ще одним важливим аспектом управління є стратегічний розвиток. Керівництво туристичних підприємств постійно аналізує ринкові тренди, зміни в законодавстві, соціальні та екологічні фактори для розробки стратегій довгострокового розвитку. Наприклад, сучасні тенденції вимагають від туристичних підприємств враховувати екологічні аспекти, адаптувати послуги до принципів сталого розвитку та підвищувати екологічну свідомість як серед клієнтів, так і співробітників. Успішний менеджмент спрямовує підприємства на пошук нових ринкових можливостей, розширення продуктового портфеля та зміцнення позицій на ринку. Зокрема, туристичні підприємства активно впроваджують цифрові рішення, такі як онлайн-платформи для бронювання, системи управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM) і програми лояльності, які допомагають покращувати взаємодію з клієнтами та підтримувати їхню зацікавленість [6].

Управління персоналом займає особливе місце в туристичній галузі, оскільки саме від кваліфікації та мотивації співробітників залежить якість обслуговування клієнтів. Туристичні підприємства вкладають значні ресурси в навчання персоналу, розвиток лідерських навичок і створення корпоративної культури, орієнтованої на клієнта. Програми розвитку персоналу допомагають співробітникам підвищувати свою кваліфікацію, що є особливо актуальним у сфері гостинності, де обслуговування має бути не лише професійним, але й персоналізованим. Крім того, управління персоналом включає побудову ефективної системи мотивації, яка сприяє зниженню рівня плинності кадрів і формує стабільний колектив [7].

Загалом, управління виконує роль координуючого центру в туристичних підприємствах, об'єднуючи операційні, стратегічні, кадрові та фінансові аспекти. Такий підхід забезпечує

інтегровану систему, яка дозволяє підприємствам успішно функціонувати навіть в умовах мінливого ринку, зберігаючи свою ефективність та орієнтацію на довгостроковий розвиток. Роль управління є ключовою для створення стійких конкурентних переваг, формування інноваційної культури та забезпечення стабільного зростання туристичних підприємств у сучасному світі.

Сучасний туризм є однією з найбільш динамічних галузей економіки, але через свою глобальну природу він особливо вразливий до зовнішніх чинників, таких як економічна нестабільність, екологічні кризи та швидкий розвиток технологій. Управління туристичною діяльністю стикається з різноманітними викликами, і водночас має можливість використати нові перспективи для розвитку, підвищення якості послуг і сталого зростання. Туристична індустрія постійно стикається з наслідками глобальних криз, які впливають на попит і можливості подорожей. Пандемія COVID-19 стала яскравим прикладом того, як швидко галузь може опинитися під загрозою: запровадження обмежень на подорожі, закриття кордонів, зниження доходів населення й зміни в поведінці споживачів спричинили значні втрати для більшості туристичних підприємств. Економічні кризи та інфляція також знижують купівельну спроможність, що змушує менеджерів адаптуватися, переглядати цінові стратегії і працювати над формуванням доступних пакетів послуг [8]. У відповідь на ці виклики управління у сфері туризму потребує розробки антикризових стратегій та інструментів для прогнозування й пом'якшення ризиків.

Екологічна відповідальність стає важливим питанням у сфері туризму, адже попит на природні ресурси постійно зростає, а популярні туристичні напрямки можуть страждати від надмірного навантаження. Масовий туризм впливає на екосистеми, спричиняючи забруднення довкілля, викиди парникових газів і руйнування природних зон. Тому сучасне управління вимагає переходу до моделей сталого туризму, які мінімізують негативний вплив на довкілля. Для туристичних компаній це означає інтеграцію екологічно безпечних практик у свою діяльність, зокрема відмову від одноразового пластику, використання відновлюваних джерел енергії, заохочення екотуризму й розвиток природоохоронних ініціатив. Сталий підхід стає не лише етичним обов'язком, але й маркетинговою перевагою, оскільки дедалі більше туристів звертають увагу на екологічні аспекти при виборі місць для подорожей [9].

Але з розвитком туристичної сфери та сучасних технологій виникають не тільки загрози та виклики, а й потенційні можливості. Так, розвиток новітніх технологій, таких як штучний інтелект, великі дані й інтернет речей, відкриває значні перспективи для вдосконалення управління

в туризмі. Використання даних про уподобання клієнтів дозволяє підприємствам персоналізувати туристичні послуги, створюючи унікальний досвід для кожного клієнта. Наприклад, системи штучного інтелекту можуть аналізувати дані бронювань, щоб надавати індивідуальні рекомендації щодо маршрутів, готелів і ресторанів, а також автоматично налаштовувати ціни залежно від попиту [10]. Це підвищує задоволеність клієнтів і сприяє створенню довготривалих взаємовідносин.

Сталий туризм стає одним з основних напрямків розвитку індустрії. Управління, орієнтоване на сталий розвиток, дозволяє туристичним компаніям не лише зберігати природні ресурси, а й привертати нову категорію екологічно свідомих туристів. Це включає розвиток екологічно чистих готелів, підтримку природоохоронних ініціатив, організацію еко-турів, що підкреслюють важливість збереження місцевих екосистем. Сталий підхід не тільки допомагає зберегти природне й культурне середовище, але й сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства в довгостроковій перспективі. Зміни в уподобаннях туристів і поява нових тенденцій створюють можливості для розвитку нових видів туризму, таких як гастрономічний туризм, агротуризм, медичний і велнес-туризм [11]. Управління туристичними підприємствами вимагає здатності швидко адаптуватися до цих тенденцій, створюючи інноваційні туристичні продукти, що задовольняють специфічні потреби різних груп туристів. Наприклад, гастрономічні тури можуть включати відвідування місцевих фермерських господарств, що дозволяє туристам ознайомитися з культурою регіону через кулінарні традиції.

Глобалізація у вигляді співпраці між країнами, регіонами та міжнародними організаціями також відкриває перспективи для розвитку туризму. Взаємодія дозволяє обмінюватися досвідом, розробляти спільні стратегії та використовувати цифрові платформи для просування туристичних продуктів на міжнародному рівні. Сучасні технології дозволяють створювати спільні онлайн-платформи для бронювання, де туристи можуть швидко й зручно організувати свою подорож, що особливо важливо для міжнародного туризму [12].

Таким чином, ефективне управління у сфері туризму має враховувати як поточні виклики, так і можливості для сталого та інноваційного розвитку. Впровадження сучасних технологій, сталий підхід, персоналізація послуг і стратегічні партнерства можуть забезпечити туристичним компаніям стійке зростання й конкурентоспроможність в умовах глобальних змін.

Висновки з проведеного дослідження. Сучасний туризм вимагає сталого підходу, орієнтованого на збереження природних ресурсів та культурної спадщини. Управлінські рішення в цій

сфері дедалі більше враховують принципи сталого розвитку, що сприяє збереженню природного й культурного середовища та відповідає зростаючому попиту на екологічно відповідальний туризм. Водночас цифровізація й технологічні інновації створюють нові можливості для персоналізації послуг і підвищення якості обслуговування клієнтів, проте вимагають інвестицій і адаптації внутрішніх процесів.

Соціальні та культурні аспекти туризму також набувають ваги, оскільки туристи прагнуть отримати автентичний і унікальний досвід, що сприяє розвитку нових форм туризму та зміцненню міжкультурного обміну. Для успішного розвитку галузі управління має забезпечити баланс між задоволенням потреб туристів і збереженням автентичності місцевих традицій. Отже, управління у сфері туризму охоплює широкий спектр функцій і стратегій, які спрямовані на забезпечення стабільного функціонування та розвитку галузі. Використовуючи інноваційні підходи, інтегруючи принципи сталого розвитку та гнучко адаптуючись до нових тенденцій, туристичні підприємства можуть не лише подолати виклики, але й розкрити нові перспективи для сталого зростання та економічного процвітання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Інформаційне агентство «Інтерфакс-Україна». Стаття «Структури ООН прогнозують відновлення туризму не раніше ніж 2023 р.». URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/752768.html>
2. Федоришина Л.М., Головчук Ю.О., Боднар Р.О. Туризм як об'єкт регіональних економічних досліджень. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-88>
3. Смесова В.Л., Кожушко С.П., Ключник Р.М. Основні виклики розвитку туризму: спроба класифікації. *Академічний огляд*. 2023. Вип. 2 (59). С. 298–309. DOI: <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2023-2-59-20>
4. Худавердієва В. Вплив соціально-культурного аспекту туризму на генезис цивілізаційного процесу та євроінтеграційні комунікаційні зв'язки. *Людознавчі студії. Серія «Філософія»*. 2022. Спецвипуск. С. 192–213. DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.spec.13>
5. Шоробура І.М. Управління туристичною діяльністю в Україні: теоретичний аспект. *Педагогічний альманах*. 2021. Вип. 48. С. 202–207. DOI: <https://doi.org/10.37915/pa.vi48.225>
6. Фісун Ю.В. Пріоритетні напрями стратегічного розвитку підприємств туристичної інфраструктури. *Актуальні проблеми економіки*. 2021. Вип. 4 (238). С. 36–48. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2021-1-238-36-48>
7. Юрченко С. Управління персоналом та навчання якісного обслуговування як ключові складові формування якості послуг у туризмі. *Таврійський науковий вісник*. 2023. Вип. 18. С. 170–175. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.18.19>

8. Литвин О.В. Сучасні тенденції управління туристичною діяльністю в Україні. *Інтелект XXI*. 2023. Вип. 1. С. 21–25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2023-1.4>
9. Bieloborodova M., Bessonova A. Approaches to assessing the environmental responsibility of enterprises in the industrial region. *Ekológia*. 2023. Vol. 42. No. 3. P. 267–278. DOI: <https://doi.org/10.2478/eko-2023-0030>
10. Зубехіна Т., Ольхова-Марчук Н., Кушнір В. Сучасні тенденції застосування інноваційних технологій у туристичній сфері. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. 2021. Вип. 4 (2). С. 181–188. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7603.4.2.2021.249696>
11. Єрко І.В. Сталий та безпечний розвиток туризму як один з критеріїв трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії. *Підприємництво та інновації*. 2023. Вип. 29. С. 7–13. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/29.1>
12. Матросова В., Новік І., Шматько Н. Глобалізація в міжнародному туризмі. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. 2019. Вип. 23. С. 92–96. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2019.23.92>
13. Інформаційне агентство «ЛІГА:ЗАКОН». Проект Закону України від 12.12.2012 № 1052 «Про забезпечення доступу до надбань культури і мистецтва та протидії їх комерціалізації». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JG0T800A?an=3>
14. Національна Туристична Організація України. Національна система туристичної статистики. Аналітика і інфографіка. URL: https://nto.ua/nsts_analytics_ua.html
5. Shorobura I.M. (2021) Upravlinnia turystychnoiu diialnistiu v Ukraini: teoretynnyi aspect [Management of tourist activities in Ukraine: theoretical aspect]. *Pedahohichnyi almanakh*, vol. 48, pp. 202–207. DOI: <https://doi.org/10.37915/pa.vi48.225>
6. Fisun Yu.V. (2021) Priorytetni napriamy stratehichnoho rozvytku pidpriemstv turystychnoi infrastruktury [Priority areas of strategic development of tourism infrastructure enterprises]. *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 4 (238), pp. 36–48. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2021-1-238-36-48>
7. Yurchenko S. (2023) Upravlinnia personalom ta navchannia yakisnoho obsluhovuvannia yak kliuchovi skladovi formuvannia yakosti posluh u turyzmi [Personnel management and quality service training as key components of service quality formation in tourism]. *Tavriiskyi naukovi visnyk*, vol. 18, pp. 170–175. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.18.19>
8. Lytvyn O.V. (2023) Suchasni tendentsii upravlinnia turystychnoiu diialnistiu v Ukraini [Modern trends in tourism management in Ukraine]. *Intelekt XXI*, vol. 1, pp. 21–25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2023-1.4>
9. Bieloborodova M., Bessonova A. (2023) Approaches to assessing the environmental responsibility of enterprises in the industrial region. *Ekológia*, vol. 42, no. 3, pp. 267–278. DOI: <https://doi.org/10.2478/eko-2023-0030>
10. Zubekhina T., Olkhova-Marchuk N., Kushnir V. (2021) Suchasni tendentsii zastosuvannia innovatsiinykh tekhnolohii u turystychnii sferi [Modern trends in the use of innovative technologies in the tourism sector]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv*, vol. 4 (2), pp. 181–188. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7603.4.2.2021.249696>
11. Yerko I.V. (2023) Stalyi ta bezpechnyi rozvytok turyzmu yak odyin z kryteriiv transformatsii konkurentnoho potentsialu subiektiv turystychnoi industrii [Sustainable and safe development of tourism as one of the criteria for the transformation of the competitive potential of the subjects of the tourism industry]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*, vol. 29, pp. 7–13. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/29.1>
12. Matrosova V., Novik I., Shmatko N. (2019) Hlobalizatsiia v mizhnarodnomu turyzmi [Globalization in international tourism]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskiy politekhnichnyi instytut"*, vol. 23, pp. 92–96. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2019.23.92>
13. Informatsiine ahentstvo "LIHA:ZAKON". Proekt Zakonu Ukrainy vid 12.12.2012 № 1052 "Pro zabezpechennia dostupu do nadban kultury i mystetstva ta protydii yikh komertsializatsii" [Information agency "LIGA:ZAKON". Draft Law of Ukraine dated 12.12.2012 No. 1052 "On ensuring access to cultural and artistic assets and countering their commercialization"]. Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/JG0T800A?an=3>
14. Natsionalna Turystychna Orhanizatsiia Ukrainy. Natsionalna sistema turystychnoi statystyky [National system of tourism statistics]. Analitika i infografika. Available at: https://nto.ua/nsts_analytics_ua.html

REFERENCES

1. Information agency "Interfax-Ukraine". UN structures predict the recovery of tourism no earlier than 2023. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/752768.html>
2. Fedoryshyna L.M., Holovchuk Yu.O., Bodnar R.O. (2023) Turyzm yak ob'ekt rehionalnykh ekonomichnykh doslidzhen [Tourism as an object of regional economic research]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-88>
3. Smiesova V.L., Kozhushko S.P., Kliuchnyk R.M. (2023) Osnovni vyklyky rozvytku turyzmu: sprobа klasyfikatsii [The main challenges of tourism development: an attempt at classification]. *Akademichnyi ohliad*, vol. 2 (59), pp. 298–309. DOI: <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2023-2-59-20>
4. Khudaverdieva V. (2022) Vplyv sotsialno-kulturnoho aspektu turyzmu na henezys tsyvilizatsiinoho protsesu ta yevrointehratsiini komunikatsiini zviazky [The influence of the socio-cultural aspect of tourism on the genesis of the civilization process and European integration communication ties]. *Liudynoznavchi studii. Seriia "Filosofiiia"*. Special issue, pp. 192–213. DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.spec.13>